

Encara que es coneixien treballs nord-americans sobre el tema —els de Tom Wolfe, Ronald Weber o Sheley Fishkin, per exemple—, no s'havia fet cap estudi que inclogués, ultra la important tradició nord-americana, tot el repertori d'autors europeus, especialment en llengua castellana i catalana, que han cultivat amb èxit el gènere del reportatge. El caràcter sistemàtic de l'estudi és una altra de les seves virtuts; es tracta d'una part de la tesi doctoral de Chillón, treball que va merèixer el Premi a la Investigació sobre Comunicació de Masses atorgat per la Generalitat de Catalunya el 1991.

La vocació pedagògica d'aquest llibre és claríssima. Un bon punt en aquest sentit és l'ús de negretes per a remarcar

alguns conceptes clau, encara que s'hi troba a faltar un índex analític que permeti una recerca més ràpida. Però sens dubte, un dels assumptes que més ajuda a la comprensió de cadascun dels problemes abordats és la pròpia prosa d'Albert Chillón. La seva escriptura és un bon exemple de claredat i d'estil, fenomen no gaire freqüent, fins i tot als llibres dedicats a l'ensenyament del periodisme.

La literatura de fets constitueix una paraula nova en l'estudi del reportatge i marca la direcció cap a la qual segurament s'orientarà bona part dels estudis sobre el tema.

Gonzalo Saavedra V.

MARTÍNEZ GALLEGO, Francesc-Andreu

Prensa y partido en el progresismo valenciano. José Peris y Valero (1821-1976)

Les maneres d'aproximar-se a la història social i a la història dels mitjans de comunicació poden ser lineals i/o obliques: poden, fins i tot, fer-ne una barreja metodològica d'ambdues perspectives. El que dota de coherència i de rigor científic no és el *punt de vista* que empra l'autor per aproximar-se al problema històric escolt, sinó més bé la reflexió *teòrica* i la tasca *empírica*, la conjunció d'*inducció* i *deducció*, que l'autor aconsegueix proporcionar.

En el cas de què parlem Francesc Martínez posa en pràctica una planificació lineal: el curs d'una vida. De sobte, però, eixa estratègia li serveix per tractar de manera obliqua la història de les classes socials —molt especialment de la burgesia i de les capes mitjanes—, la història de les ideologies —del liberalisme en el seu vessant benthamita—, la història dels partits polítics —molt especialment del progressista— i la història dels mitjans d'expressió periodística que varen concórrer a la València dels anys centrals del segle XIX.

La biografia, lluny d'enrocarse sobre el seu protagonista, esdevé un camí ple de cruïlles que no són sobrepassades sense guaitar-hi, sinó transitades per tornar després a la via principal. El personatge biografat mereix en aquest cas la monografia: és José Peris y Valero. Com diu l'autor, aquest és el nom «d'un periodista, d'un polític, d'un alcalde, d'un diputat, d'un governador, d'un conspirador, d'un revolucionari, d'un perseguit, d'un exiliat, d'un líder...». Massa «títols» com per deixar-los en l'oblit en el qual la historiografia valenciana havia incorregut respecte a Peris y Valero.

Cal dir també que eixe oblit discorre paral·lelament a un buit majúscul de la historiografia espanyola en general, només pal·liat amb alguns treballs locals —pot pensar-se en la recerca desenvolupada per Borja de Riquer en l'àmbit històrico-polític català o en algunes síntesis —les de Jover Zamora, Artola o Cánovas Sánchez, per exemple—: el Partit Progressista, actor principal, jun-

tament amb el Moderat i el Demòcrata, de la vida política del període isabel·lí (1834-1868), no té encara cap monografia, cap anàlisi exhaustiva. Amb la biografia de Peris y Valero en sabem ara molt més els aspectes sociològics, organitzatius, estratègics i ideològics del progressisme valencià i espanyol.

Si el punt de vista de l'historiador requereix el suport metodològic i teòric, d'una banda, i la tasca empírica, de l'altra, l'obra de Francesc A. Martínez no defuig cap d'eixos vessants: Des d'un plantejament dialèctic, l'obra s'inscriu amb claredat en l'estudi del procés revolucionari burgès espanyol (1808-1874), tot i resseguint un camí obert per la pionera tesi doctoral d'Enric Sebastià Domingo, que inaugura entre nosaltres l'estudi de la revolució burgesa i de la implantació del capitalisme com a forma dominant de producció a Espanya.

D'altra banda, pel que fa a les fonts emprades i al treball investigador, l'autor no ha menyspreat cap possibilitat arxivística, notarial o hemerogràfica, però cal destacar el doble paper que juga la premsa a l'hora de construir l'estudi. En efecte, la premsa ens apareix com a font històrica insubstituïble. Ben contrastada serveix per a prendre-li el pols a l'època, per a fornir hipòtesis, per a treure'n la interpretació històrica adient. Però més allà de la seva vàlua com a font històrica, en la biografia de Peris y Valero la premsa esdevé objecte d'estudi, eina en la construcció de la realitat, actora del procés comunicatiu i de la seva història en sentit estricte. L'estreta relació entre el partit polític progressista i els seus portaveus de paper és aprofitada per l'autor per endinsar-se en el món de les seves redaccions, per a descobrir-ne la seva proximitat als clubs i a les «tertúlies» de conspirador i d'activistes polítics, per ponderar la seva incidència social. El marc d'anàlisi no s'ancora en l'etiquetatge a l'ús —«premsa d'opinió»— per a fer-ne una ràpida prospecció; es deté i es guarda amb cura

títols fonamentals en la realitat valenciana i espanyola del vuit-cents, com ara *La Tribuna*, *La Esmeralda*, *El Justicia*, *El Tío Nelo*, *El Saltamartí*, *Los Dos Reinos* o *La Iberia* i *La Nación*, respectivament.

La trena que va teixint-se en conjugarse la vida de Peris, la conjuntura social, política i econòmica, la incidència periodística, les construccions i transformacions ideològiques —entre les quals mereix ser destacada l'anàlisi que es fa dels postulats de la unió ibèrica i del lliurecanvisme—, el seguit de cops d'estat i conspiracions, d'accés i d'eixida del poder, acaba narrant la densitat d'un drama històric: el del Partit Progressista i el de les capes mitjanes, petit burgeses, compostes per professionals liberals —l'ofici d'advocat adquireix un relleu inusitat en l'obra de Martínez—, que en la seva lluita contra el liberalisme doctrinari, contra el model representat pel Partit Moderat, solen recórrer al discurs popularista —de vegades quasi jacobí— per a movilitzar les capes populars, però que, una vegada obtingut eixe poder, es veuen pressionats pel que realment són i representen, també pels grups socials que no han perdut el poder econòmic i social —encara que conjunturalment deixen de tenir la clau del pany polític—, i abandonen, tot enfrontant-s'hi, eixes capes populars —ara enquadrades en la democràcia— que han estat determinants per al seu accés al poder.

Eixa és l'aventura intel·lectual a la qual l'autor d'aquest llibre convida a endinsar-se. Ho fa al llarg de dues-centes seixantacinc pàgines i vuit capítols que representen quadres de significació pròpia i a la vegada relacionats amb la totalitat de l'obra, en descriure ara conjuntures polítiques, ara elements ideològics, ara vessants inèdits del personatge o del seu context. Al pròleg, Antonio Laguna Platero ens hi diu que el llibre de Francesc Martínez ha encertat a fer una aportació a la reconstrucció de la memòria social del present; hi voldria afegir que l'obra pot ser una eina de treball i de coneixement per a tots

aquells interessats en el món de la política, de la dinàmica social i dels mitjans de comunicació. D'ahir i d'avui.

Finalment, amb *Prensa y partido en el progresismo valenciano. José Peris y Valero (1821-1876)* naix també una col·lecció de llibres, la «Biblioteca de l'Ateneu de

Periodistes de València», que potser pugna en el futur proper dinamitzar el panorama editorial valencià en matèria d'obres d'història i de comunicació social. Som molts els qui ho desitgem.

Enric Borderia Ortiz

LÓPEZ, Manuel

Un periodisme alternatiu i autogestionari. La premsa de barris a Barcelona, 1968-1977

Barcelona: Diputació de Barcelona i Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1994. Col·lecció «Vaixells de Paper», núm. 15

El llibre del professor Manuel López, resum de la seva tesi de grau presentada a la Facultat de Ciències de la Informació de la UAB el desembre de 1983, és una de les encara poques aportacions bibliogràfiques sobre el periodisme no convencional que s'ha exercit, sobretot durant els últims vint anys, en àmbits locals del nostre país. En aquest cas, l'àmbit és el de Barcelona, la «Gran Barcelona» proposada pels últims alcaldes franquistes i concretada en gran part amb l'excusa dels Jocs Olímpics del 92. Una conurbació que integra, d'una manera o una altra, diverses realitats locals, diferents col·lectius i distintes maneres d'exercir com a ciutadà.

Tot i que el mateix títol del llibre comporta la possibilitat de sospitar una certa nostàlgia i el record de velles «batalletes» —de fet, el període analitzat comença, precisament, el 1968—, les pàgines que resumeixen la investigació personal de Manuel López ens recorden que l'activitat periodística pot tenir, també, una incidència clara en les transformacions, sobretot, del nostre àmbit més proper, aquell en què es desenvolupa la nostra vida quotidiana.

Reconeixent el valor que té l'obra de López com a investigació sobre mitjans informatius concrets, un treball a cavall entre l'experiència professionalista i uns objectius més acadèmics, el més destaca-

ble, al meu parer, és el paper d'aquest treball com a catalitzador de possibles futures investigacions encara més concretes sobre la premsa veïnal o de barris. El llibre pot resultar engrescador, tant per a periodistes que vulguin reflexionar sobre la incidència de les informacions i les temàtiques que elaboren quotidianament, com per als estudiants presents i futurs de periodisme, comunicació, història o sociologia, uns estudiants molt joves que no han conegut de manera directa el franquisme municipal, la immigració massiva dels anys seixanta, les lluites veïnals i el paper que van jugar els partits polítics encara clandestins, els sindicats, també prohibits, o els diversos sectors de l'Església de l'època en la conformació de l'actual Barcelona.

El llibre de Manuel López, que conté un pròleg del vice-president de la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona i un epíleg d'un altre periodista molt implicat en la premsa de barris barcelonina, Albert Musons, es fonamenta en l'anàlisi de les principals característiques formals d'aquestes publicacions (data d'aparició, periodicitat, nombre de pàgines, format, sistema d'impressió, preu, publicitat i llengua emprada), també en aspectes tan importants com els col·laboradors, les altres vies de finançament i, sobretot, les rutines de selecció i de valo-